

RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Naročnina za avstro-ogrske kraje za celo leto 10-40 K, za pol leta 5-20 K, za četrt leta 2-60 K, mesečno 90 vin.; za Nemčijo za celo leto 12 K, za pol leta 6 K, za četrt leta 3 K; za Ameriko za celo leto 14 K, za pol leta 7 K. — Reklamacije so poštne proste. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati. Enostopna peti-vrstica, (širina 72 mm) za izhaja vsako sredo in soboto. enkrat 20 vin., večkrat po dogovoru. Posamezna številka 10 v.

Kocke padajo na Španskem.

Borba med vatikanom in špansko vlado je dospela tja, kjer se mora odločiti. Ministrski predsednik Canalejas je dal španskemu poslaniku pri vatikanu nalog, naj zapusti Rim. Zdaj se torej ne more več govoriti o nesporazumu; to je očiten boj in tudi ne taji se več, da je boj. Sadovi zadnje revolucije v Španiji dozorevajo; država se hoče rešiti tuje vpliva, postati hoče neodvisna in sama odločevati o svoji usodi. Kako se bo končal ta boj, se ne da proročevati. Jasno je že danes, da bosta obe strani napeli vse moči in da popusti le tista, ki bo popolnoma poražena. Cena boja je za obe stranki velikanška: Cilj, ki ga ima Canalejas, je obstanek španske države, ki ne more živeti, ako se ohrani nadvlada tuje sile, postavlja svoje interese nad interese držav in narodov; Rim pa brani svoje postojanke, zadnje ki so mu še ostale in tem dragocenejšje, ker je toliko drugih že izgubljenih. Če bi šlo le za Španijo, bi to bilo veliko; kajti klerikalna Španija je služila vatikanu, kadar je dokazoval, da gre cerkveni oblasti prednost pred posvetnimi; Španija je bila semenišče, iz katerega se je klerikalna agitacija raznašala daleč naokrog. Bridko bi bilo, izgubiti vse to. Ali Rimu žuga več; ako odpade Španija, ta klasična dežela svete inkvizicije, ta podružnica papeževga absolutizma, je avtoriteta bojne in politične cerkve tako omajana, da se ne da tak poraz popraviti na noben način. Izgubiti tako porčijo ugleda bi bilo za Rim tembolj občutno, ker je še popolnoma svež spomin na velikanski poraz, ki ga je klerikalizem doživel na Francoskem in ker je zadnja retirada z encikliko silno blamirala vatikan in njegovo politiko.

Pričakovati je torej najstrastnejši boj. Nič se ne bo čuditi, ako bo v tem boju tekla kri, zakaj klerikalizem se nikdar ni ustrašil skrajnih sredstev, če je šlo za njegove interese. Agitacija, ki jo razvija papistična garda po Španskem, je že danes razburljiva, divja, in kaže, da so črne čete pripravljene na vse.

Canalejas razume, da se boj, ki ga je napovedal sovražniku, ne bo odločil na papirju. Na nekem banketu, ki mu ga je priredil liberalni komite v San Sebastianu, je dejal:

»Nikdar nisem imel podobne odgovornosti, nikdar nisem bil bolj pripravljen, zreti težavam v oči. Španska liberalna stranka stopa danes v zadnji boj. Zanašamo se na vojsko, na večino v zbornici in na razum. Boj, ki smo ga začeli, ni protiverski, ampak le protiklerikalen ter ne pomeni preganjanja stare vere. Nedopustno je, da pri nas v dvajsetem stoletju ni svobode vesti. Gorje Španiji, če podležemo! To bi bil njen pogin. Ampak Španija ne sme podleči, temveč mora stati na enaki višavi z drugimi narodi. Vlada, ki je odgovorna, da reši Španijo iz krempeljev reakcije in uživa kraljevo zaupanje, bo Španijo rešila kljub vsem sovražnikom! ... Zdi se, da veje revolucionaren veter. Ampak ne ustrašimo se, če se napoveduje meščanska vojna. Ob strani nam stoji avtoriteta kralja, demokrata, ki je pritrdil, da vladajo možje z gotovimi idejami.«

Socialisti bodo ševeda v marsičem drugega mnenja in se bodo bolj zanašali na krepko voljo ljudstva kakor na Alfonzovo avtoriteto. Ampak take posameznosti so v tem trenutku postranskega pomena; ponosne Canalejasove besede bodo našle simpatičen odmev po vsem svetu, kjer mislijo duhovi svobodno in kjer je enako mogoča živa želja, da se rešijo narodi neznosnega rimskega jarma.

Klerikalci so začeli z agitacijo v največjem slogu. V nedeljo, dne 7. avgusta hočejo demonstrirati pred kraljem v San Sebastianu in so najeli cele ladje in železniške vlake, da bi z njimi pripeljali čim večje klerikalne množice v mesto. Že za preteklo nedeljo so nameravali veliko demonstracijo, ki pa je bila prepovedana. Na to so izdali razglase, ki pozivljejo klerikalno ljudstvo, naj bo pripravljeno na vse.

Canalejas ima v zbornici poslancev 120 zanesljivih pristašev in približno 130 poslancev, ko so doslej podpirali njegovo politiko, v gosposki zbornici je njegova večina nekoliko bolj skromna. Kralj odobrava doslej njegovo akcijo, klerikalci pa se trudijo na vso moč, da bi pridobili vpliva na dvoru. Zadnji odgovor vatikanu je kralj podpisal. Položaj je torej tak, da je največ odvisno od enerģije Canalejasove in od zaupanja, ki si ga zna pridobiti s svojo politiko pri masah. Upajmo, da se boj posreči. Osvoboditev Španije bi odvalila polovici Evrope kamen od srca.

Konkordat.

Štirideset let je minilo, odkar je bil v Avstriji razveljavljen konkordat. Bila je doba liberalizma v Avstriji, ki je po uvedbi ustave nastopal z mlado močjo in si hotel ustvariti meščansko civilno državo. Mlada buržoazija je imela takrat še ideale in čutila je sramoto, da sme papežev dvor ukazovati državi, kako ima voditi svoje notranje zadeve. Klerikalizem je cvlil in škripal z zobmi, protestiral in preklinjal; a moč njegovih kletev je zvedela, komaj toliko učinka so povzročile kolikor grom v gledališču. Konkordat je padel in Avstrija je bila rešena rimske nadvlade.

To se je zgodilo pred štiridesetimi leti. A čudno! V deželi, kjer so jubileji na dnevnem redu, kjer se slavi spomin vsakega generalskega kašlja, je minila štiridesetletnica tako znamenitega zgodovinskega dogodka brez najmanjše proslave. Vladajoči krogi se niso hoteli niti spomniti, da se je bilo leta 1870. zgodilo nekaj velevažnega za osvoboditev države; vsaka besedica o odpravi konkordata jim je bila neprijetna.

Zakaj?

Mlada buržoazija, ki je bila pred štiridesetimi leti živa, je ostarela in je sama pomagala klerikalizmu, ki je bil takrat premagan, zopet do moči. Danes se živi v Avstriji tako, kakor da velja še vedno konkordat, katoliška cerkev si prisvaja predprave kakor da je papež suveren v Avstriji in klerikalne stranke nastopajo z zahtevami, katerim je na čelu zapisano, da gredo za novo ustvaritev konkordatskih razmer. Kljub liberalnim za-

konom, ki jih imamo na papirju, se vlada v klerikalnem duhu, kljub večini v državnem zboru, ki je po imenu svobodomiselna, imajo klerikalci gospodstvo v svojih rokah.

Najbolje se to vidi v šolah. Vsa reakcija, ki se je iz njih pregnala skozi glavne duri, se je polagoma s pomočjo »liberalnih« ministrov in liberalnih strank vrnila skozi okna in zadnja vrata. Krščanski nauk se vpeljuje v srednje šole, red iz katekizma ni odvisen od znanja otrok, ampak od mišljenja njihovih staršev, protizakonito se silijo otroci k duhovnim vajam. Pred kratkim se je na Krasu zgodilo, da je hotela šolska oblast prisiliti otroka, ki je dopolnil 14. leto, na daljni obisk šole, ker je dobil nepovoljen red iz katekizma. Celo na vseučiliščih se preganjajo profesorji, ki kažejo, da niso klerikalnega mišljenja.

Kakor vzgoja otrok, bi morala biti vzgoja učiteljev najvažnejša skrb države. In zmisel šolskih zakonov je bil ta, da ima država sama vzgajati bodoče državljane. Učitelstvo pa se klerikalizira s pomočjo države in tako se neposredno izroča klerikalizmu mladina. V zadnjih dvajsetih letih se je ustanovilo dvoje državnih, toda dvajset privatnih, večinoma klerikalnih pripravnic. Na Tirolskem opravlja 18 odstotkov učiteljev službo grobarja, devet odstotkov jih skrbi za pota na pokopališča (kidanje snega i. t. d.), 13 odstotkov jih je mežnarjev. 312 je učiteljev za silo; po poklicu so pravzaprav hlapci, pastirji i. t. d.

Mi živimo torej popolnoma v konkordatskih razmerah. In če kliče danes Canalejas v Španiji: Nedopustno je, da v dvajsetem stoletju nimamo svobode vesti, bi ravno tako lahko vzkliknili v Avstriji, kjer sicer na papirju ni več konkordata, svobode vesti pa tudi še ne. Dokler najvišje sodišče obsoja branjevko, ki je zavila klobaso v star papir, na katerem so slučajno tiskane molitve; dokler prihaja v zapor nekatoličan, ki se ne odkrije duhovniku, kadar gre obhajati ali pa procesiji, ki mu nič ni mar, dokler izjavljajo državni pravdniki, da se neha moč države pred samostanskimi durmi, dokler se Wahr-mundom jemlje pravica predavanja, dokler smejo duhovniki zlorabljati cerkev za politično agitacijo in za kolportajo hujšajočih listov, se ne more govoriti o odpravi konkordata.

Gotovo je to žalosten razvoj, a razlaga se prav lahko. Narodni boji, ki razsajajo v Avstriji, so zadeli meščanske liberalne stranke kakor mrtvoud. Namesto da bi bile poiskale potov za zblizanje, da bi mogle skupno nastopati proti skupnemu sovražniku, se vzajemno mesarijo in mrcvari, ob tem pa poseza klerikalizem s svojimi krempelji danes po eni, jutri po drugi postojanki. In če opazujemo zadnja leta, da si nadevajo klerikalci vseh narodov radikalno nacionalno krinko, moramo razumeti, da jim ni nič do narodnosti, ampak le do razdruževanja meščanskih strank in do lastnega profita.

Liberalnim strankam pa je prišel tudi strah pred socializmom v kosti. Dokler je bil liberalizem mlad, je ljubil svoje duševne ideale. Sedaj ljubi le še kapitalističen žep. Danes mu je klerikalizem priganjač; zato se združuje z njim, zato se brati, zato mu po-

pušča. In ne spoznava, da bo sam prvi, ki ga bo njegov zaveznik poteptal. Boj za duševne ideale pa ostaja le še delavstvu.

Sličice iz kapitalistične družbe.

Dobivati denarja je v kapitalistični družbi največja umetnost. Kajti denar je v dobi kapitalizma močnejši od boga; bog je vsega-mogočen, ampak po naukih nekaterih teologov ne rabi svoje vsegamogočnosti. Denar je praktično vsegamogočen v rokah svojega lastnika. Pridobivati si denarja, se pravi v kapitalistični družbi, približevati se božanstvu. Kdor ima največ denarja, je najbolj podoben bogu. Stara povest o puntu angelov se je izpremenila; nekdanji so bili tisti, ki so hoteli biti enaki bogu, strmo-glavljeni v peklo; danes vladajo na zemlji.

S poštenim delom se pride težko do denarja. Saj se vidi vsak dan: Čim več kdo dela (namreč resnično dela), tem večji revež je. Ker je pa mnogo ljudi, katerim je več do moči — torej do denarja — nego do poštenja, se iščejo najraznovrstnejša pota, po katerih bi se najlažje napolnile vreče. Človeški duh je na tem polju silno iznajdljiv in njegova spekulativna inteligenca res občudovanja vredna. Tukaj se kaže, da je človek visoko nad živaljo.

Med razna sredstva za povečevanje »zaslužka« šteje tudi igra. Sodobna družba, ki je tudi krščanska, je pač vsa polna morale, etike in podobnih lepoimenovanih reči, ki se ne dajo tehtati. Etika, morala in vse tiste lepe reči obsojajo tudi v kapitalistični družbi igro, zlasti hazardno igro. Toda to je vse dobro za teorijo, nikakor pa ne za prakso. Vsaj ne za vsako prakso. Če ukrade revež, ki dva dni ni jedel, kos klobase, je morala zelo koristna, da mu dokaže, kako nečastna je tatvina. Če se imenitni gospodje oskubijo, ne odločuje morala, ampak kavalir-stvo ...

Hazardna igra je razširjena povsod, kjer velja denar. Posebno mnogo zmisla imajo zanj gentlemani na Ogrskem, kjer sploh ljubijo gosposko, veselo življenje. Blizu galiske meje, ob Topli, leži mestce Bartfa (nemško Bartfeld) in nedaleč od tod kopališče enakega imena. Mesto šteje sicer komaj 5000 prebivalcev, toda igrališče ima toliko, da bi tudi desetkrat številnejše prebivalstvo lahko v njih izgubilo ves svoj denar. In v eni teh elegantnih lukenj se je te dni odigral zanimiv dogodek, ki bi lahko služil za podlago imenitni satiri.

V igrališču je bila zbrana večja družba ter je igrala bakarati. Večini naših čitateljev najbrže ni znana ta znamenita igra, pa jim je tudi ne moremo razlagati, dasi nekateri mislijo, da je kulturnemu človeku taka znanost neizogibno potrebna. Pa naj vendar zadržimo, če povemo, da se pri tej igri lahko izgubi toliko denarja, kolikor ga človek ima. To je spoznal neki trgovec, ki je posvetil tri dni popolnoma slavnim igri in je nazadnje položil zadnji vinar na igralno mizo, ki se pa tudi ni vrnil v njegov žep. Vse premoženje je bilo šlo rakom živžgat in žabam gost.

Da je taka situacija neprijetna, nam smejo verjeti tudi najbolj neverujoči Tomaži. Bankrotni trgovci je bil precej obupan in v svoji žalosti je storil to, kar je v takem položaju storilo že mnogo igralcev: Napumpal je voditelja igre (onega, ki ima »banko« pri igri). Toda ta mu je hladnokrvno odklonil posojilo, češ vsi ki so izgubili pri igri, so mi že dolžni. To je razkačilo nesrečnega igralca. Vzroji je in začel žugati s policijo. Dokler je igral, ni mislil na to, zdaj pa se je naenkrat spomnil, da je taka igra prepovedana. Torej — »grem po policijo.« Ali naš bankar

vstane povsem mirno in zabrusi kričočemu taborcu v obraz: »Polisija, sem jaz! Moje ime je policijski komisar Baras.« In zavno tako mirno je odšel k drugim mizam.

Nekateri ljudje pravijo, da je življenje v naših časih pusto in nezanimivo. Tistim, ki tako govorijo, ni treba nič drugega, kakor iti v Barfa ali kakšno drugo fashionabel kopališče, pa bodo spoznali, da je življenje polno humorja.

Politični odsevi.

Štirideset let je bilo v soboto, odkar je uradna »Wiener Zeitung« razglasila, da je razveljavljen konkordat za Avstrijo. Dne 31. julija 1871 je bila Avstrija prosta papeževе vrhovne vlade. V štiridesetih letih se je izpremenilo to, da komandira v Avstriji na mesto papeža dr. Gessmann. Ta je še nekoliko bolj papeževski.

V Poštorni je vlada razpustila občinski odbor. Poštorna je mala občina na Nižjem Avstrijskem ob moravski meji in razpust občinskega odbora v takem kraju je navadno lokalna zadeva, za katere se zunanji svet ne vznemirja. S Poštorno pa je stvar vendar drugačna. To je ena onih treh vasi na Nižjem Avstrijskem, ki so bile nekdanje hrvaške, s časom pa so se poslovalile. Zadnja leta je bilo o Poštorni že mnogo govora. Čitatelji se bodo spominjali, da se je tam siloma zaprla privatna češka šola društva Komensky, da se je protestiralo in rekuriralo, da se je potem zaprl še otroški vrtec in da je krščansko socialni deželni odbor sploh napejal vse moči, da bi zatrl češki, oziroma slovaški značaj te občine. Ker pa po sili ni dosegel svojega cilja, je posegel po drugem sredstvu. Dr. Gessmann je povabil nekaj občinskih odbornikov na Dunaj in jim je začel pihati na dušo, češ kako škodujejo občini, če jo gonijo v boj zoper deželni odbor. Računal je, kako velike stroške ima občina za šolo, ki bi si jih lahko prihranila, ker bi jo dežela prav rada podpirala, seveda če bi občinski odbor opustil svojo trmo. Govoril jim je tudi še druge reči, o katerih pa molči deputacija in Gessmann. Tudi fabrikant v Poštorni, neki Rosenbaum je »govoril« z ljudmi in jih učil pameti. Uspeh je bil ta, da je dvanaest odbornikov odložilo svoje mandate in izdalo bombastičen oklic, da ne morejo več prevzeti odgovornosti za gospodarstvo, ki škoduje občini. Gotovo je le srečen slučaj, da so nekateri teh dičnih odbornikov obenem začeli plačevati svoje dolgeve, eden si je pa kupil lično hišico. Ker je že prejel en odbornik umrl, je na ta način padlo število izpod polovice in vlada je, neoziraje se na to, da je eden demisioniranih odbornikov takoj preklical svoj odstop, razpustila občinski odbor. V Poštorno pride komisar, ki bo vodil volitve, nadzoroval pa jih bo Gessmann, ki je že na Dunaju pokazal, da ima v tem veliko prakso.

Državnozbornski poslanec dr. Gabel, ki je zastopal volilni okraj Buczac v Galiciji, je v soboto po noči nagloma umrl. Pripadal je stranki »cionistov« (židovskih nacionalistov.)

Hrvaška kriza pač še ni rešena, toda zdi se, da koaliciji tudi kastriranje samega sebe ni pomagalo. Kakor smo poročali, se je na njenem posvetovanju sprejel sklep, poslati banu dr. Tomašiću spomenico. V njej se izreka približno to: Vsi tedaj, da je ban vložil demisijo, ki ni bila sprejeta, je popolnoma razveljavljen pakt, ki ga je bila koalicija meseca januarja sklenila z banom. (S tem je molče izrečeno, da koalicija ne zahteva več odstopa Araničkega.) Koalicija torej vabi bana na dogovor za določitev novega pakta, po katerem se ima doseči sodelovanje bana in koalicije. Za vsak razum je jasno, da je v tem koalicija popolnoma zlezla pod klop. Vendar izjavlja Tomašić v pomenkih z žurnalisti, da mu sklep koalicije ne zadostuje. Povedati ne more, kaj more še zahtevati. Saj je koalicija popustila v vsem. Toda zdaj se vidi, da gre Tomašiću za nekaj drugega. On hoče razbiti koalicijo. To bi si bili slavni političarji pač lahko že davno na prstih sešteli. Tisti hip, ko je zahteval, da volijo sami s svojimi glasovi stare madžarone na vodilna mesta, je bilo umevno, da hoče oživet propadlo madžaronsko stranko. In ko je začel s tem, bi bili morali koalicionaši razumeti, da ne bo nehal, dokler ne doseže cilja. Saj so bili ljudje, ki so svarili koalicijo. Toda koalicija je rajša verjela Khuenu in Tomašiću, zdaj pa žanje, kar je sejala.

Gospodsk zbornica na Danskem se je zaključila in razpisane so nove volitve. Te volitve so indirektno. V splošnem razredu bo volitev volilnih mož dne 6. septembra, v razredu velikih davkoplačevalcev in veleposelstnikov dne 15., glavne volitve pa dne 20. septembra. Doslej je bilo v »landstthingu« 35 konservativcev, 24 liberalcev, 4 socialni demokratje in 3 radikalci. Sodi se, da bo sedaj konservativna večina razbita. Socialni demokratje zahtevajo, da se gospodsk zbornica sploh odpravi.

Pri francoskih ožjih volitvah za generalne svete je bilo izvoljenih 16 konzervativcev in progresistov, 106 levih republikanov in socialnih radikalcev ter 14 neodločenih socialistov. Konservativci izgubljajo 5 mandator, progresisti enega, levi republikani enega, združeni socialisti jih dobivajo 6. Iz dveh okrajev še manjkajo rezultati.

V ameriški cerkvi v Smirni so se v nedeljo spopadli pristaši in nasprotniki armenskega komiteja »Dašnakčutjum«. V tepežu sta bili dve osebi ubiti, tri pa ranjene.

Na Kreti ne bodo postavili kandidatov za grško narodno skupščino.

V severni Ameriki so zopet hude rabuke med belokožci in zamorci. V mestu Palestine je bilo ubitih dvajset zamorcev in 5 belih. Tristo oboroženih zamorcev iz sedmih mest je odšlo svojim rojakom na pomoč. V mestecu Andersen so ubili najmanj 18 zamorcev, po nekaterih vesteh pa 30.

Nova perzijska vlada je predložila parlamentu program, ki obsega: Nameščenje svetovalcev iz zunanjih držav, preloženje močne vojaške čete v glavno mesto, da se more po potrebi vojaščina odpošiljati v pokrajino; reforma sodišč; ustanovitev kasacijskega sodišča. Na vprašanje o tuji vojaščini, ki je v deželi, je minister za zunanje zadeve odgovoril, da bodo te čete kmalu zapustile Perzijo.

V Honduras v centralni Ameriki je bila v ponedeljek pri La Ceiba bitka med revolucionarji in vladnimi četami, v kateri je padlo 100 mož; dvesto je bilo ranjenih.

Domače vesti.

Ljubljanske.

— **Nesreča pri stavbi.** V Ljubljani zida kranjska stavbinska družba »prepotrebno« nemško gledališče. Že jeseni so pričeli s stavbo, ki sicer jako počasi napreduje in je komaj dozidana do vrha. Pri tej stavbi je ponesrečila v soboto pomožna delavka Marija Zupančič. Podrl se je obok, ki bi bil imel nositi stopnice in jo podsul, zakaj zrušilo se je nanjo okolo 400 opek ter jo kar zmekčalo, tako da bi se skoro niti spoznati ne bilo mogoče. Rešilni voz, ki so telefonirali ponj, je odšel prazen, ker so morali ponesrečenko prepeljati v mrtvašnico k Sv. Krištofu. Obok, ki se je porušil, je bil zidan že jeseni in prav čudno je, kje tiči vzrok. Ali je stavba sploh slabo zidana, ali je bil ta oddelek od zunanji strani nepravilno izveden, ali pa je zidu škodovala zima. Bodisi že tako ali tako, gotovo je to, da obok ni živo bitje ter se ni mogel porušiti iz svoje volje, namenoma, marveč zadene krivda tukaj edinele odgovorne Kranjske stavbinske družbe, ki ga bagatelizira, šikanira in preganja, če zahteva svoje pravice. Tukaj pač ne more biti govora o kaki nesreči, ker je zid stal že nad pol leta, marveč prepričani smo, da utegne biti kriva tej nesreči le malomarnost tistih ljudi, ki vodijo stavbo in nadzorstvo pri stavbi. Če je zid poškodovala zima, je to malomarnost, če je stavba slabo zidana, je to malomarnost, če se je obok posul, ker še ni bil dovršen v vseh svojih delih, je to tudi malomarnost, zakaj vsak stavbenik mora vendar vedeti, kakšne varnostne odredbe mora napraviti, preden je stavba v posameznih delih ali tudi v celoti kompletna. Prav potrebno se nam zdi, da izpregovorimo o Kranjski stavbinski družbi in njenem ravnatelju gospodu Pammerju še par besed. Delavstvo ljubljansko pozna to firmo. Njen ravnatelj Pammer je hud nasprotnik delavske organizacije. Ravnatelj Pammer je tisti mož, ki je prelomil kolektivno pogodbo z mizarji, ki je s tem zavrtno napadel ne le delavstvo nego tudi stavbinske mojstre, torej svoje kolege, ter s tem dokazal, da ni mož, ki bi držal častno besedo. Pammer zastopa firmo, ki hoče biti posebno »moška« in »plemenita«, ki pa dovoljuje, da se v nje imenu lomi dana beseda. Če vpoštevamo to, potem naj se nam ne zdi prav nič čudno, da je tako nezanesljiva tudi pri svojem delu. Kranjska stavbinska družba ne mara kolektivne pogodbe z delavci, ker bi potem utegnili delavci sami zahtevati varnostne naprave, ker bi delavci potem sami zahtevali, da se izvršujejo zakoniti predpisi. Ali ne spopolnjuje tudi to dokazov za skrajno malomarnost pri stavbi? Dolžnost nadzorstvene oblasti je, da pregleda to stavbo, jeli sploh odgovarja predpisom ali ne, zakaj delavska para vendar ni zato tukaj, da bi jo morili gentlemani Kranjske stavbinske družbe. Najstrožje preiskavo zahtevamo in kazni! Zupančič je bila vdova, ima tri odrasle otroke. Živela je v siromašnih razmerah. S tem opozarjamo tudi zidarje, mizarje in tesarje na nesrečo, ki se jim tudi utegne pripetiti kadarkoli, če se ne strnejo v močne organizacije, da sami skrbijo za odpravo takih nerednosti. Sami morate čuvati svoje mezdne razmere, pa tudi svoje življenje, kar se pa da doseči le potom krepke organizacije. Kdor ima kaj razuma, ga ta primer pouči dovolj.

— **Premog se v Ljubljani zopet podraži.** Prodajalci premoga nameravajo zvišati ceno premoga na K 1.60. Če upoštevamo, da se v Ljubljani vse potrebščine neznanako draže, in da se evanje živil in drugih potrebščin mnogo bolj umetno nego pa potrebno zaradi gospodarskih razmer, se nam nehotе vsiljuje vprašanje: Kaj naj napravimo, kaj naj ukrenemo, da si vsaj omogočimo eksistenco? V Ljubljani je danes taka draginja, da delavec, ki nima vsaj pet kron dnevnega zaslužka, ne more pošteno niti živeti, če ima le količjak rodbine, ki mora zanj skrbeti. In koliko tisoč delavcev je, ki nimajo tega zaslužka! Drvimo pač v suženjstvo novega sistema! Toda tem razmeram bi se že dalo vsaj nekoliko od pomoči. Občina bi morala kaj ukreniti, občina ima to dolžnost, občina je nemarna, če ne ukrene v tem pogledu ničesar odločilnega, ko ima pravico do tega. Zakaj imamo celo avtonomno občino, če pa te naloge ne razume, če ni med občinskimi odborniki ljudi, ki bi se zanimali za to vprašanje, ki bi to vprašanje razumeli? Zakaj imamo magistrat, če pa ne študira teh vprašanj in ne poda nikakih iniciativ? Če nimate ljudi med sabo, zakaj uganjate tak ostuden boj proti delavstvu, zakaj ne osnujete socialnega odseka, ki bi se moral seveda bolj upoštevati nego Krekov deželni socialni svet? Zakaj ne povabite delavstva, da stavi nasvete? Zato, ker tega ne marate, ker vam ni za blagostanje širšega občinstva. Tukaj bi utegnile koristiti samo radikalne reforme, vse drugo je slepilo delavstvu in poklon »boljarom«.

— **Slovenski Narod** ima zelo čudne navade. V ponedeljek se brani radi svoje novice zadnjega tedna, s katero je hotel dopovedati svetu, da sta »Rdeči Prapor« in socialno demokratična stranka ob poginu. Časti vredni »Narod« pravi v odgovor na našo beležko, katero je bil provociral s svojim škodoželjnim in očitno hudobnim napadom: »Opsoval nas je na način, na kateri pač ne moremo molčati, dasi sicer ne polemiziramo radi s socialnimi demokrati, ker so naposled le napredni in so na Kranjskem razmere take, da bi bilo samo v korist klerikalizmu, če bi se napredne stranke med seboj klale«. — Kako političen zna biti »Narod«! Naenkrat je njegova želja, da bi se napredne stranke ne klale med seboj. A da se koljejo, so seveda krivi hudobni socialni demokratje! Slovenski Narod je popolnoma nedolžen; njegova vest je čista, kakor da je prišel včeraj na svet. Toda kako si predstavlja liberalni tovariš tako »treuga dei« med naprednimi strankami? Pač tako, da sme on iz Zagorja, iz Trsta, iz Trbovelj i. t. d. objavljati vse zavratne napade na socialne demokratje, tudi če je imel že sto dokazov, da se dotični dopisniki lažejo kakor na povelje. On sme podtikati socialnim demokratom vse, rdeči bratci pa bi morali lepo molčati, da ne bi bilo klanja med naprednimi strankami. Liberalni in psevdoliberalni hujskači smejo zanašati razdor med delavstvo v prid kapitalistom, socialni demokratje pa morajo molčati. Liberalno glasilo si misli »napredno slovo« tako, da bi bili socialni demokratje konj, ki je vprežen, liberalci pa gospod, ki sedi z bičem na vozu. No, za tako »soglašanje« se lepo zahvaljujemo. Da liberalcem ne koristi, če igrajo klerikalci vlogo tretjega ob dveh, ki se pretepata, verjamemo; ampak »Narod« in njegovi patroni so sami krivi, da je tako. Pa naj bo tako.

— **Dobrodelni koncert pevskega društva »Ljubljanskega Zvona« v Belemgradu.** V soboto smo poročali, kako se je »Ljubljanski Zvon« nakitil s pavjim perjem, da je mogel prirediti svoj koncert v Belemgradu na korist ponesrečencem po neurju — po povodnji. Povsem naravno je, da mora korporacija, ki hoče v kraju kakor je Belgrad, storiti kaj v prid kakršnimkoli ponesrečencem, tudi sama nekaj žrtvovati, če kaj ima; če pa nima nič, potem je podjetje riskantno in največkrat v škodo. Čitali smo o vsem, le ne o tem, kakšen dobiček je nesel koncert srbskim poškodovancem. Vemo sicer, da enako podjetje lahko vsakomur ponesreči, toda izrabljati tak povod kot pretvezo, potem pa niti ne povedati uspeha, ki ga je imela priredba, to se nam zdi čudno. Mislili smo, da gre vsaj za stotisočake pri teh ljudeh, ki imajo »kaj pod palcem«. Koliko so torej prejeli ponesrečenci od tega koncerta? Še to smo hoteli omeniti. Omenjamo pa, da naša poročila ne izvirajo iz prve roke in niti ne od obeh interesentov in smo porabili to stvar šele sedaj zaradi tega, ker bi bil sicer lahko kdo rekel, da hočemo dobri stvari škodovati, dasi se je ta dobrodelni koncert priredil le zaradi tega, da je bilo več šans za polet in pa za boj proti vsakomur, ki bi hotel »škodovati dobrodelnemu koncertu« v Belemgradu, recte zapozneli ideji, da sme v Belgrad le »Ljubljanski Zvon«.

— **Veselica pevskega zbora »Vzajemnosti«**, ki se je vršila v nedeljo na vrtu Putrihove gostilne ob Dolenjski cesti, je jako dobro uspela. Privabila je prav številno občinstvo, ki se je neprisljano zabavalo in

očito prav dobro počutilo. Pevski zbor je imel priliko pokazati, da je v kratki dobi svojega obstanka že zelo napredoval in so-deč po njegovih nedeljskih produkcijah smemo pričakovati, da bo ljubljansko delavstvo kmalu imelo pevski zbor, ki bo v vsakem oziru kos svojinalogi. Splošno se je opažalo, da je petje zelo ugajalo in so morali pevci nekatere točke ponavljati in nekatere dodati. Seveda učinek zbora vedno nekoliko trpi na malo ograjenem vrtu ob cesti. Slovenska filharmonija je prav pridno igrala in žela mnogo ploskanja. Zelo živahno je bilo na kegljišču, kjer se je z veliko vneto kegljalo za dobitek. Razven tega je bilo mnogo drugih zabav, loterija i. t. d., a posebno veselje so imeli otroci, ki so izven sporeda izkušali svojo iznajdljivost in dobili dosti prilike za njo. Veselica je trajala do trdne noči.

Trst.

— **Lloydov arzenal.** Ako gre človek mimo takega zavoda, kakršen je arzenal avstrijskega Lloyda, se mu gotovo, če ima kaj časa za premišljevanje, zbude občutki občudovanja in morda nezavednega ponosa, da je član tistega človeštva, ki je svoje delo organiziralo v tako velikanskem slogu in osnovalo take impozantne zavode. Veličina ne ostane nikdar brez učinka na čutečega in mislečega človeka. Tudi ljubljanski izletniki, ki so ogledovali arzenal, zlasti kovinarji, so občutili ta vtisk. Zanimali so se za vse nprave tega velikega podjetja; tudi sodruginj, ki morde niso mislile, da najdejo v arzenalu zanimivosti za se, so bile kmalu popolnoma pod vtiskom velikanskih naprav. Seveda jih je najbolj mikalo, stopiti tudi na Lloydov parnik in ga kolikor mogoče natančno ogledati. To ogledovanje je trajalo čez tri ure, kar gotovo dovolj izpričuje, da se izletniki niso dolgočasili. A tržaški sodrugi, ki so z veseljem prevzeli vlogo voditeljev, so bili sami nekoliko ponosni, da so mogli svojim dragim gostom pokazati nekaj zanimivega. Toda trenutek je bil, ko nas je zapustil ponos in polastil se nas je le občutek sramu. Marsikaj, kar smo mogli pokazati ljubljanskim sodrugom, je bilo res veliko. Slika, ki so jo mogli opazovati med 1/212. in 12., pa je bila tako malenkostna, ponižujoča, klaverna, da nam je šla ob njej rdečica v lice. Ta čas namreč kosijo delavci Lloydovega arzenala, kosijo na prostem brez kakršnih koli priprav, nekam tako kakor berači pred klostrskimi durmi. S težkim delom so si zaslužili borni obed. A kapitalistična družba, ki uživa sadove tega težkega dela, ne čuti toliko spoštovanja do delavcev, ki jo rede, da bi jim privoščila kosilo, kakor se spodobi ljudem v dobi splošne kulture. Tam zunaj čepe, burja piha pa jim nosi prah in smeti v jedila — eh, za delavce je vse dobro! Ko so naši gosti gledali to sliko, nas je bilo sram. — Toda kdo je kriv? To ni edina pomanjkljivost v razmerah Lloydovega delavstva. V mokroti in blatu se mora opravljati težko in nevarno delo; niti zakoniti predpisi o varstvu delavstva in njegovega zdravja se ne upoštevajo v tem velikem zavodu. A zakaj ne? Ker je večina delavstva v Lloydovem arzenalu, največje slovenske narodnosti, tako zaostala, tako brezbrizna za svoje interese, da brezsrčno ravnateljstvo lahko z njim ravna kakor hoče. Ta velika masa delavstva še ni spoznala, kaj pomeni delavska solidarnost, še ne razume, kakšna moč je delavska organizacija, še ne ve, da ne more delavstvu nihče pomagati, če si samo ne pomaga. Menda niti ne ve, da pripadajo njegovi gospodarji najraznovrstnejšim narodom, a da so vsi složni v izkoriščanju; zato pa tudi ne ve, da morajo biti delavci složni, če se hočejo ubraniti izkoriščanja. O socialni demokraciji znajo zabavljati, nočejo pa se poučiti, kaj je socialna demokracija. Zato naj se sodrugi, ki so obiskali arzenal, ne čudijo, da je tako. Dokler ne pridejo delavci sami do boljšega prepričanja, jim ne more nihče pomagati in bo ostalo žalostno kakor je.

Goriško.

— **Naš izlet v Trst** še vedno ne da miru našim narodnjakom in klerikalcem, kar je najboljši dokaz, da jih je uspeh te priredbe prav pošteno pičil. Ker nimajo drugih sredstev, se lažejo, da se vse kadi in si dajejo s svojimi lažmi vsak dan nove klufote. »Soča« zajema svojo že davno diskreditirano modrost iz »Eдинosti« pa čenča, da je bilo vseh izletnikov komaj 400, da smo bili v Trstu vsi mrtvi, brez navdušenja, brez kričanja, da ob sprejemu ni bilo nič in ob odhodu tudi nič i. t. d. Odgovarjati menda ni treba na ta ričet raznovrstnih laži. Gospodom žurnalistom okoli meščanskih listov bodi le toliko povedano, da ni občine na Goriškem, iz katere se ne bi bil kdo udeležil izleta in tako bodo morda razumeli, da imajo

njihove laži kratke noge. Le z Goriškega je bilo nad 400 izletnikov delavcev; pa naj pozikuj gospodje liberalci napraviti tak izlet in pridobiti zanj 400 delavcev! — Ker je za laži nazadnje treba vsaj nekoliko fantazije, katere pa gospodom — zlasti v teh vročih dneh — ne manjka. se zatekajo zopet k svojim obrablenim trazam: »Slovenski delavci so bili v Trstu rep Italijanov«. Ej, gospoda, kje pa je logika? Najprej pravite, da je bilo pri sprejemu okoli 150 slovenskih in italijanskih socialistov, a naenkrat pripovedujete, da smo bili Italijanov le za štafažo. Kako je torej bilo? Ali so nas ignorirali ali so z nami delali parado? Oboje je nemogoče; vi pa trdite oboje, kar je najboljši dokaz, da ni ne eno ne drugo res. Kar se tiče štafaže, pa imamo le povedati to, da se v Trstu ni delala nobena razlika med slovenskimi in italijanskimi delavci in da so se naši delavci z Goriškega mnogo bolje počutili v ljubezni družbi svojih italijanskih sodrugov nego med goriškimi policiji.

— **Nobenega navdušenja** ni bilo v Trstu — piše »Soča«. Mi sploh ne vemo, kaj se po narodnjaško pravi »biti navdušen«. Če to pomeni, da morajo ljudje biti pijani pa kričati in razgrajati po ulicah, kakor je navada na narodnjaških veseljah in kakor so se n. pr. navduševali Sokoli v Št. Petru in Prvačini, kjer nazadnje niso mogli več stati na nogah in so potrebovali vso noč, da so se vlačili domov, tedaj že priznamo, da ne moremo tekmovali z njimi. Tako navdušeni res nismo bili, pa tudi nočemo biti. Napravili smo izlet v Trst, da se seznanimo z znamenitostmi mesta, ogledali smo si arzenal, prosto lukso, muzej, vozili smo se po morju. Popoldne smo imeli veselico, na kateri smo se zabavali z drugimi delavci in prijateljsko razgovarjali. Zvečer smo se poslovlili od svojih sodrugov, svesti si, da smo ugodili namenu, s katerim smo bili šli v Trst. Domov smo se vračali veseli, zadovoljni, a mirni in nihče ni dobil povoda, da bi se bil zgráhal nad nami. Če vam, gospodje narodnjaki, ne imponira navdušenje, ki se poraja iz takega razpoloženja in občevanje, nas to čisto nič ne briga. Spominjamo se pregovorov: Kadar se stopi psu na rep, tedaj zavil. Tako je tudi z narodnjaki. Če bi bili z izletom doživeli fiasco, bi se nam narodnjaki rogali; ker smo doživeli uspeh, se jeze, pa pokajo in kriče. Le naprej s takimi lažmi! Tem prej vas bo ljudstvo spoznalo!

— **Klerikalna »Gorica«** se tolaži radi našega izleta na drugačen način: No, saj jih še 400 ni bilo z Goriškega in od teh jih je bila večina Slovencev. Hvala za poklon, gospodje klerikalci! Saj vemo sami, da je bila večina izletnikov Slovencev; pravzaprav ne le večina: Izvzemši 20—30 italijanskih sodrugov so bili sploh sami Slovenci. To pa res ni posebno čudno; saj sta izlet priredili Delavsko izobraževalno društvo in slovenska socialistična mladina, torej oboje slovenski organizaciji. Če torej »Gorica« misli, da nam pove s svojim konstatiranjem kaj neprijetnega, se moti. Le pomagala je, da bodo naši sodrugi videli, s kakšnimi argumenti se bojujejo naši nasprotniki proti socialno demokratski stranki.

— **Govorite jasneje, gospoda!** O nabrežinskih občinskih volitvah je vladal doslej v narodnjaškem časopisu molk kakor na pokopališču. Se le ta teden smo čitali v »Soči« med vrsticami skromen napad na Čargota, češ da prireja veselico, na kateri hoče proslaviti »zmago« pri občinskih volitvah pa da vabi na veselico tudi naprednjake, ki se ne strinjajo z njim. Prosili bi »Sočo«, da bi blagovolila povedati, kdo so pravzaprav tisti, ki se ne strinjajo s Čargotom. Saj je napravil kompromis s klerikalci in Italijani vendar član izvrševalnega odbora narodno napredne stranke g. C a h a r i j a, vodja liberalcev. Kaj se torej pravi, ne strinjati se? Ali mislite, da so ljudje tako trčeni, da bodo več verjeli vašim papirnatim izjavam nego dejanskim kompromisom? — Zanimiva je bila tudi »Edinost« od sobote. Karakteristično je tudi tukaj to, kar je med vrsticami. Pripovedovala je, da so nabrežinski sodrugi, ko so se vračali z tržaškega izleta, pretepli nekega moža iz Mavhinj. Koliko je na tem resnice, pojasnijo že nabrežinski sodrugi sami. Nas pa zanima pripovedovanje »Edinosti«, da so ga napadli zato, ker ni hotel pri nabrežinskih občinskih volitvah glasovati za socialiste, ampak je volil — narodne može. »Edinost«, ki ve vse tako natančno, naj bi nam pa zdaj še lepo povedala, če so tudi F a v e t t i in tovariši postali »narodni možje«. Tisti Favetti, ki snuje v Nabrežini »Legge nazionale«. Da vas ni sram, pisati take neslanosti! Objavite vendar že listo izvoljenih zastopnikov, da bo javnost vedela, kdo so tisti, ki so v imenu »narodnosti« postavljeni za občinske očete v Nabrežini. Zakaj ne storite tega? ... Ali vas je vendar nekoliko sram ali pa le strah?

— **Še nekaj o kosilu v Trstu.** Sobotna »Soča« izkorišča kratko notico, ki je bila v »R. P.« o nesporazumu radi obeda v Trstu. Seveda napeljuje vodo na svoj mlin

in misli, da bo s svojim zavijanjem odganjala ljudi od naše stranke. Da bo rado vedna »Soča«, ki pa ni nič gostobesedna, kadar gre za resne polome v liberalnih vodih, poučena, povemo, kako strašanski je bil greh, ki se je primeril v Trstu. Za tiste izletnike, ki so hoteli tudi pri obedu ostati skupaj, so se naročala kosila. Goriških sodrugov se je oglašilo okrog 130, ki so želeli navaden obed: Juho, meso s prikuho po 48 vin. Ljubljanski sodrugi so pa naročali obed s pečenko, kar velja 1 K 36 v. Tržaški odbor je slabo razumel našo brzojavko in je naročil vsa kosila s pečenko, po 1 K 36 v. Prirediteljem je bilo to ravno tako neprijetno kakor naročnikom; ampak da se taka napaka kaj lahko zgodi, kadar se mora brzojavno občeovati, je tako razumljivo, da more le hudobija v tem iskati kakršenkoli namen. A »Soča« naj le nikar ne misli, da bo kaj opravila s tako agitacijo. Naši sodrugi niso taki buteljni, da bi radi enega kosila stopali iz stranke, kateri pripadajo iz prepričanja. Če ne bi bilo pri liberalcih hujših nesporazumov, kako bi bili srečni!

— **Virtoja.** V soboto zvečer je bil pri nas shod zidarjev, na katerem je poročal sodrug P e t e j a n o potrebi zidarske organizacije na Goriškem. Po kratki debati se je soglasno sklenilo ustanoviti vplačevalnico zidarske organizacije v Virtoji. V odbor so bili izvoljeni sodrugi Ivan Mrmolja za predsednika, Ivan Arčon za blagajnika, Josip Simsič za tajnika. Po shodu se je vpisalo lepo število članov. Upamo, da bomo imeli na Goriškem kmalu lepo zidarsko organizacijo. Med tednom so se ustanovile vplačevalnice tudi v Mušji, Gradiški in v Sv. Lovrencu. Snujejo se še v Ločniku, Podgori in v Renčah.

— **Odborniki zidarskih vplačevalnic** iz goriške okolice so vabljeni na važno strokovno sejo, ki bo v nedeljo, 7. avgusta v Delavskem Domu, Gorica, ulica Tre Re št. 16. Na dnevnem redu so važne zidarske zadeve. Nihče naj ne manjka.

— **Odsek socialistične mladine v Virtoji** naznanja vsem organizacijam in sodrugom, da priredi dne 4. septembra t. l. veliko delavsko veselico z obširnimi sporedom. Vse sodruge vabimo že danes, da se pripravijo za ta dan. Naši marljivi virtojski sodrugi zaslužijo, da jim ta dan vsi vrneemo njihovo pridno udeleževanje pri vseh delavskih priredbah na Goriškem. Saj ga ni shoda, ni veselice, ni nobene strankine prireditve, ne da bi prihiteli virtojski sodrugi v največjem številu. Pokažimo torej, da znamo ceniti njihovo vnemost za stranko s tem, da posetimo vsi ta dan socialistično Virtojo.

— **V italijanski klerikalni tiskarni** je izbruhnila stavka, ker je vzelo vodstvo tiskarne nekega neorganiziranega delavca iz Italije v delo.

— **V Gradišču** traje stavka, o kateri smo poročali, dalje. Trije slovenski klerikalci in eden iz Italije so prišli delat stavkokaze. Delavci, proč od krščanskih krumirjev!

— **O mizarski zadruzi v Solkanu**, ki je likvidirala, prihajajo lepe reči na dan. A namesto da bi Gabršček in tovariši pojasnili, kako je z rečjo, hočejo oslepiti javnost in pomešati stvar z drugimi zadevami. Pa se bo že treba nekoliko zmeniti o tem. Svetovali bi le »Soči«, naj se rajša peča z dolgovimi narodnih zavodov, namesto da skrbi za dolgove »R. P.«

Dnevne vesti.

Taktika za otroke je to, kar pridigajo »mladi« v liberalni stranki, katero bi radi po svoje reorganizirali. Slovenski »mladi« prihajajo v politiko nepripravljeni in nepoučeni, brez teoretičnega znanja in praktične izkušnje, pa mislijo, da predznost lahko nadomešča vse. Pa so zopet začeli peti pesem o razširjenju, o demokratizaciji, o nižjih slojih i. t. d. Saj ni nova. Dobrih pet let jo že poslušamo. Zdaj jo zapoje ta, zdaj oni. A čim dalje, tem bolj je dolgočasna. In čim bolj bodo gospodje eksperimentirali, tem bolj bodo propadali. Liberalna stranka nima organizacije; to je res. Ampak če bi hotela popraviti to kardinalno napako, bi morala organizirati, kar jej gre. In v tej točki je vendar dr. Tavčar edini pravo zadel: Liberalna stranka, če hoče biti, mora biti meščanska stranka. Meščanstvo je tisti element, ki po svojih gospodarskih razmerah sodi v liberalno stranko. Če ne morejo gospodje organizirati tega elementa, je ves njihov trud zaman. Stranke se dandanes snujejo po gospodarskih interesih. Samo na taki podlagi morejo obstajati in igrati vlogo, ki jim gre po razmerah. Interesi meščanstva so gospodarsko nasprotni agrarnim in delavskim. Ergo je nezmisl, mešati meščanstvo z veleposejstjo, s kmeti in delavci. Stranka, ki se postavlja na tako mešano podlago, ne more nikomur ustreči, a slepiti mora vse. In nazadnje ne more dobiti zaveznikov niti za take reči, kjer bi bili interesi res solidarni, kakor je n. pr. s kulturnimi vprašanji. Tukaj in v boju zoper izkoriščanje mestnega in industrijskega

prebivalstva bi bila kooperacija neklerikalnih strank mogoča, ako bi se vsaka taka stranka držala svojega delokroga. Taka falsifikacija politike, kakršno uganjajo mladi reformatorji, pa mora porajati sovraštvo, ki onemogoča vsako kooperacijo sploh. Liberalni mladi se silno radi sklicujejo na Masaryka; no ravno Masaryk kaže vse drugo pot nego jo nastopajo antistarini; ravno Masaryk hoče organizirati meščanstvo na njegovi podlagi in omogočiti v kulturnih vprašanjih skupno delo s socialno demokracijo. Masarykova stranka nima ničesar opraviti s časnimi narodnimi socialci, naši mladi pa smatrajo N. D. O. za vrhunec svoje modrosti. Tako jadrajo brez cilja semintja in so srečni kadar ujamejo kakšno sinekuro. Nazadnje jim ni politika nič drugega kakor vzajemna družba za zavarovanje mastnih dohodkov.

Napadi na Masaryka, ki so se zadnji teden pojavljali po slovenskem časopisju, so dobili odgovor v praškem »Času«. Člankar češkega realističnega glasila konstatira najprej, da sestavek, nad katerega so se skobacali slovenski šornalisti, sploh ni bil Masarykov. Sicer pa omenja: »Poslanec Šušteršič v »Slovincu« in za njim drugi klerikalci (pa tudi liberalci! Op. ur.) so le porabili priliko, da bi si ohladili jezo nad profesorjem Masarykom. Poslanec Šušteršič že zato, ker mu je prof. Masaryk že davno na poti v Slov. Enoti. Prof. Masaryk obsoja Šušteršičevo politiko sploh in se upira zlasti temu, da bi imela slaba Šušteršičeva taktika izključni vpliv na češko politiko. Tega pa ni delal Masaryk le pri zadnji akciji, ampak ves čas, odkar obstoja Slovanska Enota. Trditi torej zlasti, da se postavlja prof. Masaryk proti kulturnim težnjam in zahtevam slovenskim, je zlasti izza zadnje vseučiliške kampanje — če se sme sploh agrarno slovenski obstrukcijski krč tako imenovati — več nego se sme v časniskarski polemiki dovoliti in pripuščati. Profesor Masaryk je bil prvi, ki je na posvetovanju Slovanske Enote o italijanski fakulteti izjavil, da kot Čeh in kulturni človek ne more glasovati sploh proti nobeni univerzi in le klerikalci morejo imeti toliko drznosti pa dopovedovati slovenski javnosti, da se je prof. Masaryk postavil proti slovenskemu vseučilišču. Če so slovenske kulturne razmere tako zrele in gotove, da je mogoče in potrebno, ustanoviti vseučilišče, o tem ni bilo nikjer govora. Ampak to politično vprašanje danes gotovo še ne dozoreva in sicer glavno zato, ker niti Slovenci niti Slovanska Enota nimajo moči, da bi rešili to vprašanje v prid Slovincem. Prof. Masaryk ni hotel z obstrukcijo onemogočiti nobenega vseučilišča, pa tudi ne spoznava v obstrukciji primerne sredstva za doseganje vseučilišč. Če bi prof. Masaryk — in ne le on sam — imel prepričanje, da se dajo z obstrukcijo v parlamentu dobivati vseučilišča, bi morali češki poslanci že davno obstruirati za drugo češko univerzo v Brnu. Ni pa treba dokazovati, da je izkušnja drugačna. — Kako ima Masaryk prav s tem uvaževanjem, mora razumeti, kdorkoli hoče misliti in kdor ni prišel v politiko kakor Pilat v Credo. Mi smo dokazovali, da se z obstrukcijo ne more slovenskemu vseučilišču koristiti, ampak da se mu le škoduje, odkar se je začela pojavljati tista hudodelska obstrukcija, ki šteje med največje politične sleparije v slovenski zgodovini. Resnica pa oči kolje in zato smo bili v »Slovincu« razglašeni za nemškutarje. Danes dokazujejo dejstva, da smo imeli prav in bati se moramo, da bo prihodnje zasedanje državnega zbora še s hujšimi batami za Slovence dokazalo, da smo imeli prav. Ampak koliko bo treba porazov, preden bo to spoznalo ljudstvo? Koliko batin, preden se bo rešilo šarlatanskih politikantov, ki ga vodijo naravnost v pogin?

V uredništvu Masarykovega »Časa« menda ne čitajo »Rdečega Prapora«; natančno pa gotovo ne. Tembolj je zanimivo, da prihaja češko realistično glasilko skoraj točno do enake sodbe o Šušteršičevi politiki kakor »Rdeči Prapor«. »Čas« meni, da Šušteršiču sploh ne gre za slovensko vseučilišče, ampak le zato, da bi razbil parlament in povzročil nove volitve, od katerih pričakuje, da popobero liberalcem še tistih par mandatov, kar jih imajo. Prav to smo mi trdili že lani in smo označili to politiko za skrajno frivolno. Kajti praktično je ta taktika popolnoma brezpomembna. Naj se sodi o liberalni politiki kakor se hoče — nam se gotovo ne morejo očitati simpatije zanjo — toliko je vendar gotovo, da odločujejo klerikalci danes o slovenski politiki prav tako kakor če ne bi bilo ne enega slovenskega liberalca v parlamentu. Šušteršiča torej ne vodi nobena politična ideja, ampak sama osebna manija. Za politično zrelost klerikalne stranke je pa značilno, da se brezpogojno uklanja Šušteršičevi fiksni ideji in da celo tisto, kar imajo talenta med seboj, ne more priti do veljave vpricho malikovanja, ki ga uganjajo s Šušteršičevo osebo.

Razpust občinskega odbora v Poštorni, o katerem poročamo na drugem

mestu, je značilen za metodo narodnega boja, ki se vodi v Avstriji. Ampak v njem tiči tudi važen nauk, ki bi ga morali upoštevati nacionalisti, če bi jim bilo res kaj ležeče na narodu in njega osvoboditvi. Poštorna je — lahko se reče — čisto češka občina. Kako se more torej le pomisliti, da bi se taka občina mogla ponemčiti, dokler nimajo prebivalci sami volje, postati Nemci? Da nimajo te volje, se je pač pokazalo lani v ostrih bojih za češko solo. In vendar so Gessmann in njegovi pajdaši danes popolnoma prepričani, da se jim posreči namen. Pridobili so zase le dvanaest ljudi, od katerih pa jih je eden kmalu zapustil. A pridobiti so jih mogli le zato, ker imajo materialno sredstva v rokah in razpolagajo z njimi. O nekaterih odbornikih, ki so demisionirali in s tem omogočili razpust odbora, se zatrjuje, da so se njihove gmotne razmere preko noči izpremenile. Odkod je prišel denar, ne moremo kontrolirati, prišel pa je. Občini pa se obljubujejo subvencije — torej zopet denar. Narodnost se torej suče po denarju. Kdor razpolaga z denarjem, lahko daje in jemlje ljudstvu tudi narodnost. Ali ni to vendar najjasnejši dokaz, da je socialno vprašanje močnejše od narodnega? Da je narodno vprašanje odvisno od socialnega? Kako bi kupovali in prodajali narodnost, če bi bilo ljudstvo samo lastnik svojega dela, kar pomeni ravno toliko, kakor da bi bilo lastnik svojega bogastva? In če bi bila družba — kar je s socializmom nujno združeno — tako demokratizirana, da bi ljudstvo samo odločevalo o svoji usodi? — Da, rešitev narodnega vprašanja je brez socializma sploh nemogoča. Noben zakon, nobeno društvo, nobena pravila ne bodo varovala narodnosti, dokler bogatin lahko stopi med reveže, rekoč: Tukaj imate denarja, ampak ubogajte! Dokler odločuje kapitalizem o šolah, o volitvah, o institucijah, o vsem. Rešitev narodnega vprašanja je predpogoj rešitvi narodnega. Brez socializma je vsaka narodnjaška deklamacija puhla in slepiina.

Dr. Crippen, morilec svoje žene in njegova bivša stenografinja Le Neve sta v rokah angleške policije. Dasi naša doba ni ravno siromašna, kar se tiče velikih zločinov, je vendar hudodelstvo dr. Crippena povzročilo ogromno senzacijo in lahko se reče, da se je zadnji teden nekoliko milijonov ljudi bolj zanimalo za doktorja morilca nego za vsa državna in podobna vprašanja. Kakor smo že poročali, je dr. Crippen umoril svojo ženo, sežgal meso njenega trupla s kemikalijami in zagrebel okostje v kleti, kjer so ga pri preiskavanju izkopali. Takrat se je poročalo, da so se našli ostanki dveh trupel. Ko je izginil dr. Crippen iz svojega stanovanja v Londonu, je zmanjkalo tudi njegove stenografke, od katere so starši dobili pismo, da se je poročila z dr. Crippenom. Če je tudi ona deležna njegovega zločina in če je sploh vedela o njem, še ni znano. Policija je pač začela zasledovati ubežni par, imela pa je smolo. Po časopisju so se širile vsak čas drugačne vesti; zdaj so baje videli morilca tu, zdaj tam. Končno se je najbolj utrdil sum, da se je pod tujim imenom ukrcal na ladjo Montrose, ki je bila namenjena v Kanaado. Tam sta bila med potniki vpisana neki mister Robinson in njegov sin. Razna znamenja so dala slutiti, da je Robinson dr. Crippen, njegov sin pa preoblečena miss Le Neve. Detektivni inspektor Dev je dobil nalogo, ukrcati se na hitrejšem parniku, poizvedeti, če sta Robinson in sin identična z osumljencima in ju v tem slučaju aretirati. Brezlični brzojav je policiji zelo pomagal. Dobila je od kapitana po tej poti natančen opis sumljivih potnikov, točna poročila o njihovi žyljenju in vedenju na parniku, z druge strani pa je lahko dajala kapitanu točna navodila. Detektiv Dew je bil že v soboto v Kvibeku, kjer je takoj stopil v zvezo z ondotno policijo. Ko je Montrose priplul v Father Point, se je pripeljal inspektor Dew s kvibeškim policijskim načelnikom in več kanadskimi detektivi, vsi preoblečeni, na colninski barki do parnika Montrose. Prišli so na ladjo, ne da bi jih bil Crippen spoznal. Agnoscirali so ga brez težave. Aretacija pa se ni izvršila na parniku, temveč na mostu za izkrcavanje. Policija je obkolila Crippena in njegovo spremljevalko ter izrekla, da sta aretirana. Njega so ukenili. Bil je presenečen, vendar se je mirno udal svoji usodi. Najpozneje v četrtek bosta najbrže oba zopet na poti v Evropo.

Delavsko gibanje.

Stavka tesarjev v Ljubljani je izbruhnila v pondeljek pravzaprav le zaradi trme podjetnikov. Gospodje mojstri so deloma naivni, deloma nagajivi. Boj se je začel in naloga tesarjev bo, da ga častno izvojujejo. Za podjetnike utegne biti konec tega boja le tedaj časten, če sklenejo z delavci pogodbo, zakaj doslej so plačevali te delavce sramotno slabo in izkoriščali do kosti. Torej složnost!

? I ?
I K O
? O ?

Najboljša ura sedanosti
Zlata, srebrna, tula, nikel-
nasta in jeklena se dobi
samo pri

H. Suttner,
Ljubljana, Mestni trg
Lastna tovarna ur v Švici.

Tovarniška varstvena znamka

IKO

? I ?
I K O
? O ?

Čez

ga ni!

Po njem ti jed diši,
Želodec ne boleha
in glava né boli!

Zahtevajte izrečno „FLORIAN“!
Zavračajte ponaredbe!

Ljudska kakovost liter K 2.40
Kabinetna kakovost . . . 4.80

Naslov za naročila: „FRORIAN“, Ljubljana.

Postavno varovano.

Častiti gospod

Gabrijel Piccoli
lekarnar

52—18

v Ljubljani.

Vašo tinkturo za želodec sem že vso
z velikim uspehom porabil, katero iz srca
priporočam v veliko korist vsaki družini
ter se Vam iskreno zahvaljujem in prosim,
blagovolite mi poslati še 24 stekleničic Vaše
tinkture za želodec.

Z odličnim spoštovanjem

Josip Sterle

Posestnik in premirani medvedji
lovec v Koritnicah, pošta Knežak
pri Št. Petru na Krasu.

Otvoritveno naznanilo.

Slavnemu občinstvu uljudno naznanjam, da sem
otvoril dobro urejeno

brivnico

v Prisojnih ulicah

v hiši g. Privšek-a ter se priporočam za obilen obisk.

S spoštovanjem

Stanko Mahovič,
brivec.

Franjo Parkelj

lastnik reklamnega in plakaterskega podjetja,
snaženje stanovanj in okenj

Ljubljana

Šelenburgova ulica št. 6

52—10

izvršuje

vsa v to stroko spadajoča dela
točno in po zmernih cenah.

Našim somišljenikom priporočamo:

Ilirija in Praxin kremo
za črevlje.

Ciril in Metodovo vazelino in
vazolino z mednarodno znamko Ciril-Metoda
ter Polerin čistilo za kovine.

Te predmete izdeluje domača tvornica ke-
mičnih izdelkov

Golob & Volk, Ljubljana.

I. Jax & sin

Ljubljana

Dunajska cesta 17

priporoča svojo
bogato zalogo

šivalnih strojev

za rodbino in obrt

Pisalni stroji „Adler“

Vozna kolesa.

Ceniki zastoj in franko.

Kavarna

„Unione v Trstu“

ulica Caserma in Torre Blanca

se priporoča.

Gostilna „Pri panju“

26—18 **Vegova ulica št. 10**

se priporoča za mnogobrojen obisk

lastnik **Leonardo Galante**

ima najboljše pijače: dobiva se iz boren pelin-
kovac, goriška, istrska, dalmatinska vina
in dolenski cviček po najnižji ceni.

Zagrebski
Franck
najboljši
priporočamo
kot priznana
priprava
za kavo!

Produktivna zadruga ljubljanskih mizarjev

registrovana zadruga z omejeno zavezo

s sedežem v Ljubljani, Marije Terezije cesta II (Kolizej)

Zaloga pohištva

lastnega izdelka in tapetniškega blaga.

Izvršuje vsa mizarstva stavbna dela.

Lastna tovarna na Glincah pri Ljubljani.

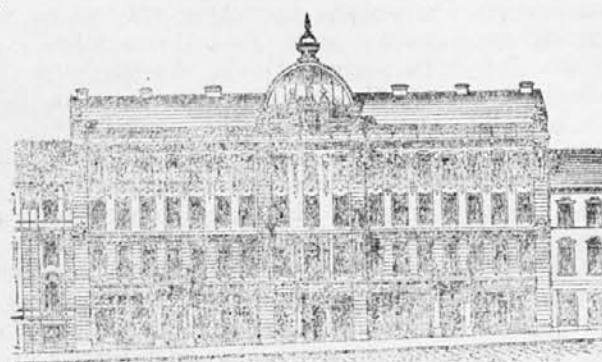
1. in 16. naložen denar se obrestuje takoj.

Najbolj varno naložen denar
je v slovenski

Mestni hranilnici ljubljanski

Stanje hranilnih vlog
nad 38 milijonov kron

Rezervni zaklad nad
1 milijon kron

Za varnost denarja je
porok poleg rezerv-
nega zaklada mestna
občina ljubljanska z
vsem premoženjem in
vso svojo davčno mo-
čjo. V to hranilnico
vlagajo sodišča denar
mladoletnih otrok in
župnišča cerkven de-
nar.

Mestna hranilnica obrestuje hranilne vloge po 4 1/4 % ter pripisuje nevzdignjene obresti
vsakega pol leta h kapitalu. — Rentni davek od vložnih obresti plačuje hranilnica sama in
ga vlagatelj ne zaračuni. — Denar se lahko pošilja tudi po pošti. — Sprejemajo
se tudi vložne knjižice drugih denarnih zavodov kot gotov denar, ne da bi se
obrestovanje prenehalo. — Posoja se na zemljišče po 5 % na leto in proti amortizo-
vanju posojila po najmanj 1/4 % na leto. Dolžnik more poplačati svoj dolg tudi poprej, ako
hoče. — Posoja se tudi na menice in vrednostne papirje. — Mestna hranilnica izdaja lične
domače hranilnike. Priporočamo jih zlasti staršem, da ž njimi otroke navajajo k varčnosti.
— V podpiranje slovenskih trgovcev in obrtnikov je vpeljala ta slovenska hranilnica tudi
kreditno društvo.

Mestna hranilnica ljubljanska je v lastni palači v
Prešernovi, prej Slonovi (Elefantni) ulici št. 3.

Zavod za pohištvo in dekoracije

FRAN DOBERLET

Ljubljana, Frančiškanska ulica, 10.

Ustanovljeno leta 1857.

Telefon štev. 97.

Pohištvo vsake vrste od najenostavnejših do najumetnejših. Skladišče tapet,
oboknic in okenskih karnis, zaves in preprog. Velika izbira pohištve-
nega blaga i. t. d. Enostavne in razkošne ženitne opreme v naj-
solidnejši izvršbi. Uredba celih hotelov in kopališč.

Delniška družba združenih pivovaren Žalec in Laški trg

Telefon štev. 168.

V LJUBLJANI

Telefon štev. 168.

priporoča svojo

izborna pivo v sodeih in steklenicah.

ZALOGA V SPODNJI SIŠKI.

Stopnice, balkoni
spomeniki
stavbeni okraski
i. t. d.

Kranjska betonska tvornica Tribuč & Komp.

v Ljubljani.

10—9

Cementne cevi
v vseb dimenzijah
barvaste plošče
i. t. d.